

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-115>

УДК 33:336.64:336.221

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ЯК ОСНОВА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

FINANCIAL ANALYSIS AS THE BASIS OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL ENSURING THE ADOPTION OF MANAGEMENT DECISIONS AT THE ENTERPRISE

Циганова Олександра Сергіївна

кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0929-1436>

Мурашко Ірина Сергіївна

кандидат економічних наук,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4635-6921>

Tsyhanova Oleksandra

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Murashko Iryna

Izmail State Humanitarian University

Стаття присвячена дослідженню фінансового аналізу як основи обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень на підприємстві. У статті визначаються основні аспекти фінансового аналізу, на підставі чого, пропонується таке визначення поняття «фінансовий аналіз», як сукупності методичних прийомів та спеціальних знань, що використовуються в процесі дослідження фінансових відносин суб'єктів господарювання, фінансового стану підприємств, їх фінансових ресурсів і причинно-наслідкових зв'язків у динаміці з метою оцінки життєвого стану та перспектив розвитку підприємства. Наведена класифікація фінансового аналізу за ознаками: суб'єкт, об'єкт, зміст та повнота дослідження, період проведення, регулярність проведення. У статті також наголошується на важливості якісної інформації, яка використовується для фінансового аналізу з метою прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: фінансовий аналіз, обліково-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень, інформаційно-аналітичне забезпечення фінансового аналізу, класифікація фінансового аналізу, інформаційні джерела проведення фінансового аналізу.

The article is devoted to the study of financial analysis as the basis of accounting and analytical support for management decision-making at the enterprise. Deterioration of economic conditions in Ukraine, caused primarily by military actions, and, as a consequence, the deterioration of the socio-economic situation, the deterioration of the demographic situation, and logistical processes, etc., as well as the continuation of the processes of European integration and globalization, require leaders to make operational, balanced and justified management decisions. At the same time, the quality of management decisions, in turn, depends on the effectiveness of accounting and analytical support for management decision-making at the enterprise. It is worth noting that financial analysis is one of the key components of accounting and analytical support for management decision-making. At the same time, at modern domestic enterprises, the system of financial analysis either does not exist at all, or is unsystematic and ineffective. The article defines the main aspects of financial analysis, on the basis of which, such a definition of the concept of "financial analysis" is proposed as a set of methodological techniques and special knowledge used in the process of researching the financial relations of business entities, the financial condition of enterprises, their financial resources and causal-consequential relationships in the dynamics in order to assess the state of life and development prospects of

the enterprise. It is also noted that the use of financial analysis as the basis of accounting-analytical support for management decision-making is based on the explanation of its content, which is determined by the subject, object, goals and tasks of the analytical work. The classification of financial analysis is given according to the following characteristics: subject, object, content and completeness of the study, period of conduct, regularity of conduct. The article also emphasizes the importance of quality information that is used for financial analysis in order to make managerial decisions. In particular, it is stated that the sources of financial analysis information are normative and legal information, reference, planning and forecasting, directive and actual.

Keywords: financial analysis, accounting and analytical support for management decision-making, information and analytical support for financial analysis, classification of financial analysis, information sources for conducting financial analysis.

Постановка проблеми. Важливою умовою функціонування підприємств у сучасних ринкових умовах є забезпечення якісною та оперативною інформацією керівників та менеджерів для прийняття ефективних та своєчасних рішень. Інформація сьогодні є важливим ресурсом, що зумовлює необхідність на підприємстві створення системи обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень. Однією із найважливіших складових системи обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень є фінансовий аналіз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні, методологічні та практичні питання фінансового аналізу досліджувались у працях багатьох вчених, зокрема, Кононенко Л., Юрченко О., Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В., Стеблюк С. В., Фізер Л. І., Шило Л. А., Топоркова О. А.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри те, що дані проблемі приділяється достатньо уваги у науковій літературі, на вітчизняних підприємствах фінансовий аналіз не має належної якісної організації, що спричиняє погіршення всієї системи обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень.

Мета статті. Метою статті є дослідити фінансовий аналіз як основу обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовий аналіз є основою і передумовою для прийняття управлінських рішень щодо формування, накопичення і використання фінансових ресурсів підприємства, вдосконалення їх руху та поточного і довгострокового планування діяльності підприємства.

Узагальнивши підходи науковців до визначення поняття фінансового аналізу, були визначені, такі його основні аспекти [1–6]:

– це сукупність методичних прийомів, що використовуються для дослідження фінансових відносин суб'єктів господарювання.

– пріоритетним напрямком фінансового аналізу є дослідження формування, розподілу та використання фінансових ресурсів як основного виду ресурсів підприємства.

– це процес дослідження фінансового стану підприємства та результатів його фінансової діяльності з метою виявлення резервів підвищення ринкової вартості підприємства та забезпечення його ефективного розвитку.

– це сукупність спеціальних знань, спрямованих на вивчення фінансових відносин, фінансових ресурсів і причинно-наслідкових зв'язків у динаміці з метою оцінки життєвого стану та перспектив розвитку підприємства.

Таким чином, було запропоновано таке визначення фінансового аналізу, як сукупності методичних прийомів та спеціальних знань, що використовуються в процесі дослідження фінансових відносин суб'єктів господарювання, фінансового стану підприємств, їх фінансових ресурсів і причинно-наслідкових зв'язків у динаміці з метою оцінки життєвого стану та перспектив розвитку підприємства.

Використання фінансового аналізу як основи обліково-аналітичного-забезпечення прийняття управлінських рішень базується на поясненні його змісту. Зміст фінансового аналізу визначається предметом, об'єктом, цілями і завданнями аналітичної роботи.

Метою фінансового аналізу є визначення внутрішніх факторів з метою виявлення напрямів підвищення ринкової вартості підприємства та вимірювання резервів на основі вивчення стану і динаміки показників, що характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства, а також факторів, що викликали зміни цих показників.

Ця мета досягається шляхом послідовного вирішення завдань фінансового аналізу:

1) аналіз фінансових результатів: оцінка виконання плану за доходами і витратами; аналіз показників результатів діяльності у динаміці; аналіз формування та розподілу прибутку; аналіз собівартості реалізованої

продукції; аналіз факторів формування доходів, собівартості та прибутку; аналіз ефективності використання прибутку;

2) аналіз і прогнозування основних показників, що характеризують фінансовий стан підприємства (фінансової стійкості, платоспроможності та оцінка фінансового ризику);

3) аналіз формування та використання фінансових ресурсів;

4) аналіз ефективності використання капіталу;

5) аналіз кредитоспроможності підприємства.

Завдання фінансового аналізу вважається вирішеним, якщо реалізація заходів, розроблених на основі отриманих результатів, забезпечує досягнення поставлених цілей.

Фінансовий аналіз включає такі основні напрямки:

1) розподіл грошових потоків відповідно до конкретних планів компанії, визначення обсягу додаткових фінансових ресурсів і каналів їх отримання (кредити, пошук нерозподіленого прибутку, емісія додаткових акцій і облігацій);

2) забезпечення системи фінансової звітності, яка об'єктивно відображає показники фінансово-господарської діяльності підприємства і забезпечує контроль за фінансовим станом підприємства;

3) оцінка фінансових потреб підприємства.

Об'єктами фінансового аналізу є фінансово-господарські процеси та операції, фінансові результати діяльності підприємства, економічний потенціал і фінансовий стан підприємства, а також фактори, що визначають результати та ефективність фінансово-господарської діяльності.

Фінансово-господарські процеси (закупівля, виробництво та реалізація продукції (робіт, товарів, послуг)) є об'єктом оцінки динаміки основних параметрів виробництва, реалізації, закупівель в цілому та окремих операцій, вимірювання впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, виявлення пріоритетних напрямів розвитку виробництва та резервів.

Класифікація фінансового аналізу наведена на рис. 1.

Збір, зберігання та систематизація первинної інформації в процесі фінансового аналізу підпорядковуються наступним вимогам. Інформація повинна бути повною і своєчасною, достовірною, корисною, придатною для визнання і подальшого використання, а також

не повинна дублюватися. Необхідність збирати, зберігати і захищати економічну інформацію виникає через низку умов. До них відносяться повторюваний характер інформації та часовий проміжок її використання, а також розрив у часі між збором і використанням інформації в процесі аналізу та управління на підприємстві [1].

За джерелами формування, економічна інформація для фінансового аналізу поділяється на нормативно-правову, довідкову, директивну, планову та прогнозну, фактичну [2].

Нормативно-правова інформація включає законодавчі акти України, якими регулюється господарська діяльність підприємств і організацій, їх фінансові та трудові відносини.

До директивної відноситься інформації наведена в постановках Кабінету Міністрів України, НБУ, наказі Міністерства фінансів України, Міністерства статистики та інших.

Довідкова інформація міститься у збірниках галузевих та міжгалузевих нормативах, довідниках та стандартах.

Інформація про планування та прогнозування фінансового аналізу включається в бізнес-плани, фінансові плани, інвестиційні проекти та прогнози. Ця інформація створюється підприємством на основі перспектив розвитку, вимог чинного законодавства України, відповідних програмних документів і стандартів, які не мають директивного характеру, а також іншої довідкової інформації.

Основними джерелами фактичної інформації є бухгалтерський і статистичний облік. Бухгалтерський облік відображає фінансові ресурси і фінансово-господарську діяльність підприємства. Статистичний облік заснований на даних бухгалтерського, операційного та вибіркового обліку. Операційний облік поширюється на певні сфери фінансово-господарської діяльності підприємства. Завдання оперативного обліку - забезпечити оперативний прийом інформації про зміни параметрів об'єктів, що вимагають постійного (оперативного) контролю.

Вибіркова бухгалтерська інформація складається з даних інвентаризації, спостережень (включаючи хронометраж) і, по суті, вибіркового перевірок.

Додатковими джерелами фактичної інформації є накази, примітки та інструкції, виробничі протоколи, аудиторські звіти.

Висновки. Таким чином, на підставі проведеного дослідження були зроблені такі висновки:

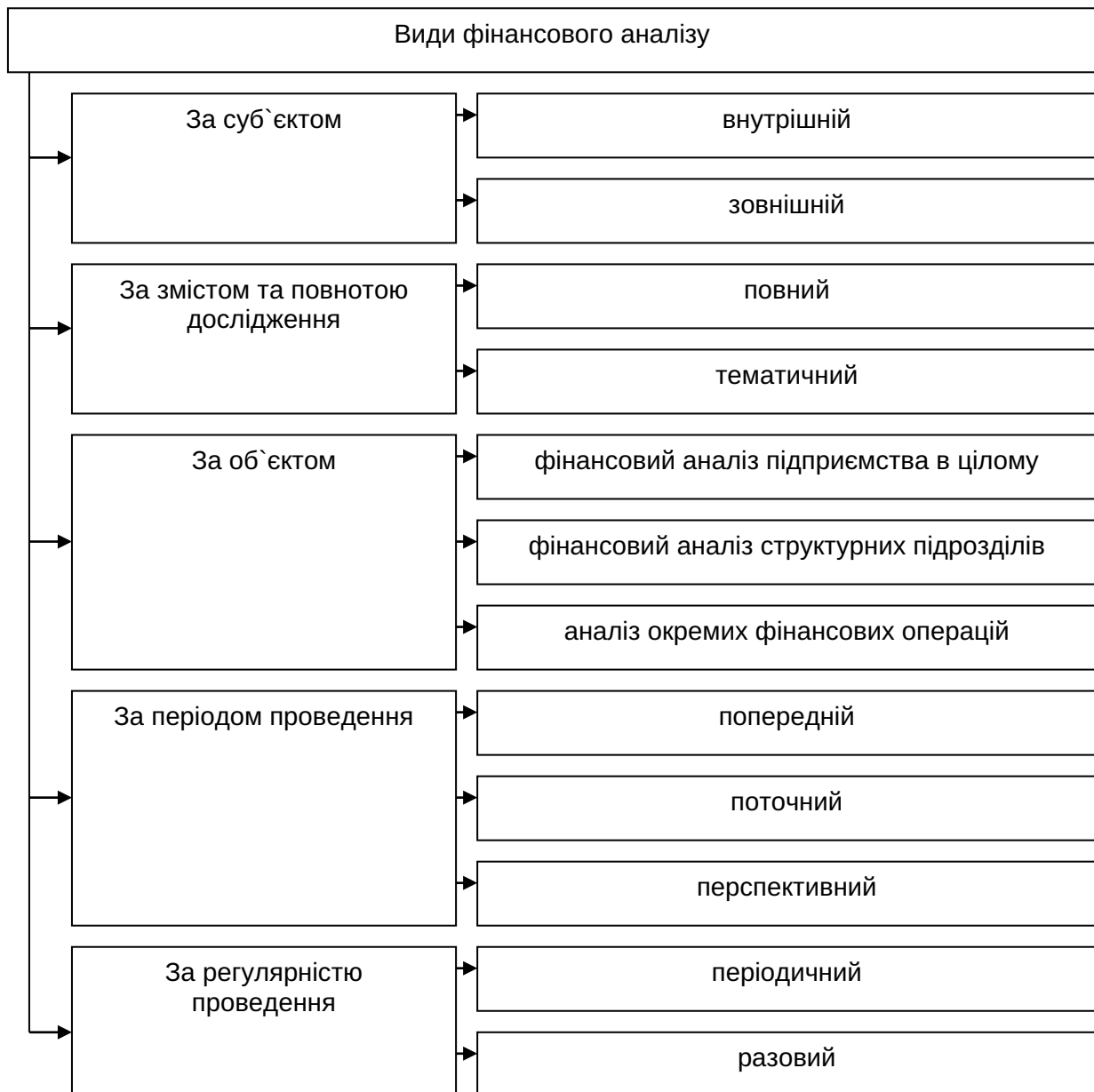

Рис. 1. Класифікація фінансового аналізу

Джерело: побудовано авторами за даними [1–6]

1. Фінансовий аналіз є основою і передумовою для прийняття управлінських рішень щодо формування, накопичення і використання фінансових ресурсів підприємства, вдосконалення їх руху та поточного і довгострокового планування діяльності підприємства.

2. На підставі узагальнення існуючих поглядів науковців на зміст поняття «фінансовий аналіз» запропоновано таке його визначення, як сукупності методичних прийомів та спеціальних знань, що використовуються в процесі дослідження фінансових відносин

суб`єктів господарювання, фінансового стану підприємств, їх фінансових ресурсів і причинно-наслідкових зв'язків у динаміці з метою оцінки життєвого стану та перспектив розвитку підприємства.

3. Використання фінансового аналізу як основи обліково-аналітичного-забезпечення прийняття управлінських рішень базується на поясненні його змісту, який визначається предметом, об`єктом, цілями і завданнями аналітичної роботи. Метою фінансового аналізу є визначення внутрішніх факторів з метою виявлення напрямів підвищення ринкової вар-

тості підприємства та вимірювання резервів на основі вивчення стану і динаміки показників, що характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства, а також факторів, що викликали зміни цих показників.

4. Фінансовий аналіз класифікується за такими ознаками, як суб`єкт, об`єкт, зміст та повнота дослідження, період проведення, регулярність проведення.

5. Ефективність фінансового аналізу залежить від якості інформації, яка застосовується для його проведення.

6. За джерелами формування, економічна інформація для фінансового аналізу поділяється на нормативно-правову, довідкову, директивну, планову та прогнозну, фактичну. Основними джерелами фактичної інформації є бухгалтерський і статистичний облік.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кононенко Л., Юрченко О. Фінансовий аналіз як інструмент оптимізації оподаткування підприємств. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-2>
2. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава : Видавництво ПП «Астрая», 2020. 434 с.
3. Книшек О. О., Тарасенко Ю. О. Фінансовий аналіз діяльності підприємства в умовах економічної нестабільності. *Економічний простір*. 2018. № 139. С. 171–181.
4. Шило Л. А., Топоркова О. А. Фінансовий аналіз діяльності акціонерних товариств. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 64. С. 82–88.
5. Стеблук С. В., Фізер Л. І. Роль фінансового аналізу у визначенні бізнес-стратегії торгівельних підприємств. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. DOI: [10.32702/2307-2105-2020.1.52](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.1.52)
6. Ковтуненко Ю. В., Олексійчук А. Г. Фінансовий аналіз діяльності підприємства в умовах економічної нестабільності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 18. С. 234–238.

REFERENCES:

1. Kononenko, L., Yurchenko, O. (2023). Finansovyi analiz yak instrument optymizatsii opodatkuvannia pidpriemstv [Financial analysis as a tool for optimization of corporate taxation]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-2> [in Ukrainian].
2. Tiutiunnyk, Yu. M., Dorohan-Pysarenko, L. O. & Tiutiunnyk, S. V. (2020) Finansovyi analiz [Financial analysis]. Poltava: Vydavnytstvo PP «Astraiya», 434 p. [in Ukrainian].
3. Knyshek, O. O., Tarasenko, Yu. O. (2018). Finansovyi analiz diialnosti pidpriemstva v umovakh ekonomichnoi nestabilnosti [Financial analysis of enterprise activity in conditions of economic instability]. *Ekonomichnyi prostir – Economic space*, 139, 171–181 [in Ukrainian].
4. Shilo, L. A., Toporkova, O. A. (2022). Finansovyi analiz diialnosti aktsionerlykh tovarystv [Financial analysis of activities of joint stock companies]. *Infrastruktura rynku – Market infrastructure*, 64, 82–88 [in Ukrainian].
5. Stebluk, S. V., Fizer, L. I. (2020). Rol finansovoho analizu u vyznachenni biznes-stratehii torhivelnykh pidpriemstv [The role of financial analysis in determining the business strategy of trading enterprises]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 1. DOI: [10.32702/2307-2105-2020.1.52](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.1.52) [in Ukrainian].
6. Kovtunencko, Yu. V., Oleksiichuk, A. H. (2017). Finansovyi analiz diialnosti pidpriemstva v umovakh ekonomichnoi nestabilnosti [Financial analysis of enterprise activity in conditions of economic instability]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national economic problems*, 18, 234–238.